

JABŁONIE

– TRADYCYJNE ODMIANY

Stare odmiany drzew owocowych

Lista odmian drzew owocowych, która były uprawiane w Polsce jest bardzo długa. Mamy nadzieję, że wasza praca pozwoli poszerzyć wiedzę o odmianach, które u nas występują. Poniżej zamieszczamy literaturę, która pozwoli Wam wybrać odpowiednie odmiany do mini sadu oraz rozpoznać odmiany w czasie waszych badań. Przykładowa lista starych odmian pochodzi z programu rolnośrodowiskowo-klimatycznego Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych, z którego korzystają rolnicy, chroniąc i zakładając sady przydomowe. Jako kryterium wieku odmiany przyjęto, że pojawiła się ona na ziemiach polskich do połowy XX wieku.

Zamieściliśmy również opisy zwane pomologicznymi (oficjalny opis odmiany) dla kilku najbardziej popularnych odmian jabłoni. Takie opisy znajdziecie w tzw pomologiach jak również w poniżej wymienionych atlasach i poradnikach.

Literatura przedmiotu

- Sobieralska R. 2004. Poradnik sadowniczy starych odmian drzew owocowych. Towarzystwo Przyjaciół Dolnej Wisły.
- Hodun G., M. Hodun 2015. Podręczny atlas dawnych odmian gruszy, śliwy, czereśni i wiśni. Towarzystwo Przyjaciół Dolnej Wisły.
- Przybyła A. A. (redakcja) 2016. Dawne odmiany gruszy uprawiane w Polsce. Podręczny atlas. Towarzystwo Przyjaciół Dolnej Wisły.
- Pająkowski J. (redakcja) 2016. Dawne odmiany wiśni, czereśni i śliwy uprawiane w Polsce. Zespół Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego.
- Hodun M., G. Hodun 2016 Atlas dawnych odmian jabłoni. Towarzystwo Przyjaciół Dolnej Wisły.
- Przybyła A. A. (redakcja) 2017. Dawne odmiany jabłoni uprawiane w Polsce. podręczny atlas. Zespół Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego.

Przykładowe stare odmiany drzew owocowych

Odmiany jabłoni – przykłady: Ananas Berżenicki, Antonówka Półtorafuntowa, Aporta, Babuszkino, Beforest, Berner Rosen, Boiken, Bukówka, Cellini, Cesarz Aleksander (Aporta), Cesarz Wilhelm, Charłamowska, Cukrówka Litewska (Białe Słodkie), Cyganka, Cytrynowka, Czarnodrzewne, Czarnoguz, Czeskie Panieńskie,

Dobry Kmiotek, Filippa, Gaskońskie Szkarłatne, Glogierówka, Gloria Mundi, Grafsztynek Czerwony, Grafsztynek Inflancki, Grafsztynek Prawdziwy, Grahama Jubileuszowe, Grochówka, Gruchoty, Jakub Lebel, Jonathan, Kalwila Czerwona Jesienna, Kalwila Letnia Fraas'a, Kandil Sinap, Kantówka Gdańska, Kardynalskie, Koksa Pomarańczowa, Korobówka, Kosztela, Kronselska, Królowa, Królowa Renet, Krótkonóżka Królewska, Książę Albrecht Pruski, Książęce, Kuzynek Buraczek, Landsberska, Malinowa Oberlandzka, Mank's Küchenapfel, Montwiłłówka, Niezrównane Peasgooda, Ontario, Oliwka Czerwona, Oliwka Inflancka, Papierówka Słodka, Pąsówka, Pepina Linneusza, Pepina Parkera, Pepina Ribstona, Piękna z Barnaku, Piękna z Boskoop, Piękna z Herrnhut, Piękna z Rept, Rajewskie, Rarytas Śląski, Reneta Ananasowa, Reneta Baumana, Reneta Blenheimiska, Reneta Gwiazdkowa, Reneta Kanadyjska, Reneta Karmelicka, Reneta Kasselska, Reneta Kulona, Reneta Muszkatołowa, Reneta Orleańska, Reneta Sudecka, Reneta Szampańska, Reneta Szara, Reneta Złota, Reneta Zuccalmaglio, Różanka Polska, Różanka Wirgińska, Ryszard Żółty, Signe Tillisch, Starking, Strumiłłówka, Suislepper, Sztetyna Czerwona, Sztetyna Zielona, Śmietankowe, Titówka, Truskawkowe Nietschnera, Węgierczyk, Złotka Kwidzyńska, Złota Szlachetna, Zorza, Żeleźniak

Odmiany grusz – przykłady: Amanlisa, Bera Boska, Bera Diela, Bera Liońska, Bera Szara, Bera Ulmska, Bergamota Czerwona Jesienna, Bojka, Cukrówka, Cytrynowka, Diuszesa Wczesna, Dobra Ludwika, Dobra Szara, Dr Jules Guyot, Dziekanka Lipcowa, Dziekanka Jesienna, Flamandka, Józefinka, Kalebasa Płocka, Kongresówka, Król Sobieski, Księżna Elza, Napoleonka, Owsianka, Panienska, Paryżanka, Patawinka, Pomarańczówka, Proboszczówka, Pstrągówka, Pstrągówka Zimowa, Salisbury, Tongrówka, Urbanistka, Winiówka Francuska, Żyfordka

Odmiany czereśni – Bładoróżowa, Czarna Późna, Dönissena Żółta, Gubeńska, Gubińska Czarna, Kanarkowa, Kassina, Kozerska, Kunzego, Lotka Trzebnicka, Merla, Miodówka, Przybrodzka, Sercówka Nieszawska, Wczesna Riversa, Wolska

Odmiany wiśni – Hiszpanka, Hortensja, Książęca, Minister Podbielski, Pożóg 29, Szklanka Wielka, Wczesna Ludwika, Włoszakowice, Wróble, Wiśnie odroślowe lokalne.

Odmiany śliw – Brzoskwiniowa, Fryga, Kirka, Lubaszka, Mirabelka z Nancy, Renkloda Zielona, Węgierka Łowicka

OPISY WYBRANYCH ODMIAN JABŁONI

ANANAS BERŻENICKI

Pochodzenie. Odmiana znaleziona przez prof. A. Hrebnickiego w Bereźnikach koło Dukaszt na Wileńszczyźnie jako siewka nieznaney odmiany.

Drzewo. Rośnie bardzo silnie, tworzy potężną kulistą koronę, konary mocno zrosnięte z pniem, nie rozłamują się pod ciężarem owoców. Gałęzie dość liczne, zawsze odchodzące od pnia pod kątem prostym. Liście duże, jasnozielone. W okres owocowania wchodzi w 8 – 10 roku po posadzeniu. Na podkładkach karłowatych zaczynają owocować już w 4 – 5 roku. Owocuje corocznie, początkowo niezbyt obficie. Odmiana całkowicie wytrzymała na mróz, odporna na parcha i mączniaka. Wymaga gleb żyznych, bardzo obficie nawożonych.

Zapylacze. Papierówka.

Owoce. Duże, lub bardzo duże, kulisto-stożkowate lub kuliste nieco spłaszczone, lekko zwężające się ku kielichowi, delikatnie żebrowane. Skórka cielisto-słomiasta, gładka, gruba, pokryta delikatnym, rozmytym, miedziano-różowym rumieńcem. Szypułka cienka, krótka, nie wystaje poza brzegi zagłębienia. Zagłębienie szypułkowe lejcowate, foremne, głębokie, zielone. Kielich zamknięty lub półotwarty. Zagłębienie kielichowe szerokie, głębokie, drobno karbowane. Miąższ kremowy, zbity, po dojrzeniu kruchy, mało soczysty, winno-słodki, lekko aromatyczny, smaczny. Gniazdo nasienne duże, komory obszerne, wypełnione licznymi, ostro jajowatymi nasionami.

Dojrzewanie owoców. Dojrzałość zbiorczą owoce osiągają w pierwszej połowie sierpnia, konsumpcyjną tydzień później, w przechowalni do końca września. W przechowalni nietrwałe.

Przydatność odmiany. Owoce stołowe, mniej nadają się na przetwory.

ANTONÓWKA ZWYKŁA

Należy do grupy ramburów.

Synonimy. Antonowka obywatniennaja, Antonowka, Possarts Nalivia.

Pochodzenie. Bardzo stara odmiana rosyjska, (wg Taranowej) pochodzi od jabłoni leśnej. Najbardziej popularna z rosyjskich odmiana, uprawiana szeroko na Białorusi i w innych republikach nadbałtyckich. Również masowo uprawiana była w Polsce, ale w miarę unowocześniania sadów produkcja owoców Antonówki maleje.

Zapylacze. ‘Charłamówka’, ‘Glogierówka’, ‘Grafsztynek Prawdziwy’, ‘James Grieve’, ‘Kalwila Biała’, ‘Oliwka Żółta’, ‘Pepina Szafranowa’, ‘Titówka’.

Drzewo. Młode drzewa rosną początkowo słabo, często mają krzywe pnie. Tworzy koronę szeroko-kulistą lub kulistą, dość kształtną. Pędy cienkie, bardzo mocne, sztywne, twarde, brązowo-czarne, z białymi soczewkami i końcami pokrytymi siwym kutnerem. Gałęzie pokryte licznymi krótkopędami. Korona zbudowana z nielicznych konarów wyrastających pod ostrym kątem, ze skłonnością do wyłamywania się pod ciężarem owoców. Liście średnie, eliptyczne lub okrągłe, tępo ząbkowane. W okres owocowania wchodzi w 6-7 roku po posadzeniu, owocuje obficie, przemienne. Odmiana o dużej wytrzymałości na mróz oraz dostatecznej odporności na parcha.

Kwitnie wczesnie, kwiaty wytrzymałe na niekorzystne warunki atmosferyczne. Antonówka uważana jest za bardzo dobry zapylacz dla innych odmian jabłoni. Sama jest wyraźnie obcopolna.

Owoce. Średniej wielkości lub duże, zmiennego kształtu, zasadniczo cylindryczne, ale są również baryłkowate i spłaszczone, niekiedy lekko żebrowane. Kielich duży lub średni, zamknięty, ze złożonymi działkami. Zagłębienie kielichowe duże, głębokie, nieregularne i drobno pofałdowane. Szypułka cienka, średniej długości. Zagłębienie szypułkowe bardzo głębokie, dość szerokie, ordzawione.

Skórka twarda, jasnozielona, u dojrzałych owoców zielonożółta, błyszcząca, z silnym aromatem. Przechlinki białe najgęściej umieszczone przy kielichu. Gniazdo na-

sienne płasko cebulowate, duże. Komory nasienne małe, dobrze rozwinięte, nieco popękane.

Miąższ biały, z lekkim odcieniem kremowym lub zielonkawym, gruboziarnisty, kruchy, kwaskowaty, bardzo aromatyczny.

Dojrzewanie owoców. Dojrzałość zbiorczą owoce osiągają w II połowie IX. Łatwo opadają z drzew. Przechowują się do X. Owoców nie należy przetrzymywać na drzewie gdyż mącznieją i łatwo się psują.

Przydatność odmiany. Owoce świetne na kompoty, marmolady, galaretki i szarlotki. Siewki Antonówki stanowią bardzo cenny materiał do produkcji drzewek. Odmiana ze względu dość silny wzrost nie jest polecana do ogródków przydomowych i działkowych.

ANTONÓWKA PÓŁTORAFUNTOWA

Pochodzenie. Odmiana odkryta przez I. Miczurina w roku 1888 jako sport (wegetatywna mutacja) Antonówki Mohylewskiej Białej. Odmiana rozpowszechniona w byłym Związku Radzieckim i na terenie Polski.

Drzewo. Drzewo rośnie silnie, tworząc rozłożystą koronę.

Zapylacze. Nieznane.

Owoce. Owoce bardzo duże, kształtu owalno-wydłużonego, lekko ścięte ku kielichowi. Na owocu występują lekkie zebrowania. Kielich zamknięty. Szypułka krótka. Zagłębienie szypułkowe nieregularne, pokryte silnym ordzawieniem. Skórka cienka, biała z lekkim odcieniem żółtawozielonkawym. Miąższ biały, gruboziarnisty przypominający smakiem Antonówkę Zwykłą.

Dojrzewanie owoców. Owoce dojrzewają przed Antonówką Zwykłą. Przechowywać można najdalej do połowy października. Owoce są wrażliwe na transport oraz są bardzo podatne na brunatną zgniliznę i oparzelinę powierzchniową.

Przydatność odmiany. Bardzo ceniona ze względu na właściwości przetwórcze. Nadaje się do szarlotek, przecierów, musów, dżemów, kompotów, surówek, często przeznaczana jest na susz.

BOIKEN

Synonimy: Złotka Boikena, Boikowo, Pomme Boiken, Boikenapfel.

Pochodzenie. Odmiana pochodzenia niemieckiego, opisana po raz pierwszy w 1828 roku przez Schrödera.

Drzewo. Rośnie umiarkowanie. Koronę tworzy kulistą, luźną, o charakterystycznym układzie konarów – rozgałęziają się pod kątem prostym i ogołacają się w częściach przynasadowych z krótkopędów. Kwitnie pod koniec masowego kwitnienia jabłoni. Dobrymi zapylaczami dla niej są: Antonówka Zwykła, Oliwka Inflancka, Koksza Pomarańczowa, Landsberska, Malinowa Oberlandzka i Jonathan. W okres owocowania wchodzi wcześnie. Owocuje obficie, ale przemienne. Odmiana dość wytrzymała na mróz, podatna na parcha i mączniaka.

Zapylacze. Nieznane.

Owoce. Średniej wielkości, kulistostożkowate, często duże, a wówczas wyraźnie zwężone ku kielichowi, spłaszczone, przy kielichu żebrowane. Skórka tłusta, początkowo zielona, w miarę dojrzewania żółknąca, z odcieniem zielonkawym, niekiedy pokryta rozmytym, różowym rumieńcem z wyraźnymi przetchlinkami. Szypułka dość długa, w zagłębieniu szerokolejkowatym, nieordzawionym. Kielich przeważnie półotwarty, w zagłębieniu zawsze lekko karbowanym. Miąższ jędrny, biały, ścisły, drobnoziarnisty, kwaskowy, o miernym smaku.

Dojrzewanie owoców. Dojrzałość zbiorczą owoce osiągają w X, a konsumpcyjną w XII. Mogą być przechowywane do IV a nawet dłużej. Duże owoce przechowują się źle. Są podatne na oparzeliznę powierzchniową, gorką plamistość podskórną i gorką zgniliznę.

Przydatność odmiany. Odmiana ceniona jako surowiec dla przemysłu. W nowych sadach Boiken już nie występuje. Dyskwalifikuje tę odmianę duża podatność na wymienione choroby.

BEFOREST

Pochodzenie. Odmiana pochodzenia kanadyjskiego.

Drzewo. Drzewo rośnie bardzo silnie. Tworzy koronę dużą, kulistą i średnio zagęszczoną. W okres owocowania wchodzi w 6 roku po posadzeniu. Owocuje corocznie, później raczej przemiennie.

Zapylacze. 'Antonówka', 'Boiken', 'Grafsztynek', 'Koksa Pomarańczowa', 'Landsberska'.

Owoce. Owoce średniej wielkości, kuliste z tendencją do drobnienia. Skórka sucha, zielonkawożółta z różowym, paskowanym rumieńcem o rdzawych plamkach cętkach. Na skórcie występują drobne, żółtawe i białawe przetchlinki. Szypułka różnej wielkości, dość gruba. Miąższ kremowy, jędrny, soczysty, winnosłodki i aromatyczny. Dojrzałość zbiorczą owoce osiągają w drugiej połowie września, a konsumpcyjną w grudniu.

Dojrzałość owoców. Odmiana deserowa i nadaje się na soki.

Przydatność odmiany. Odmiana wytrzymała na mróz. Na parcha i na mączniaka jest dość odporna.

CESARZ WILHELM

(SYN. RENETA CZERWONA)

Synonimy. ‘Reneta Czerwona’, ‘Empereur Guillaumer’, ‘Emperor Wilhelm’, ‘Imperator Wilhelm’, ‘Kaiser Wilhelm’, ‘Vilémovo’, ‘Wilhelmapfel’

Pochodzenie. Została znaleziona w Niemczech w 1864 roku. Przypuszcza się, że jest siewką odmiany ‘Reneta Harberta’. W Polsce przed wojną była zalecana do uprawy. Jednak sadzono ją w sadach i ogrodach głównie na Podkarpaciu.

Drzewo. Rośnie bardzo silnie, tworzy wyniosłe, szerokie korony o mocnych, grubych konarach. Jest mało podatna na parcha jabłoni a jej drzewa charakteryzują się średnią wytrzymałością na mróz. Kwitnie średnio późno i w lata z przymrozkami jej kwiaty są mniej narażone na uszkodzenia. Jest odmianą triploidalną a zatem nie nadaje się jako zapylacz dla innych odmian jabłoni.

Zapylacze. ‘Koksa Pomarańczowa’, Kronselska, ‘Królowa Renet’, ‘Landsberska’, ‘Ontario’, ‘Reneta Baumana’. Triploid – zły zapylacz.

Owoce. Duże a przy obfitym plonie średniej wielkości, kulisto stożkowate lub szeroko-stożkowate, przy kielichu delikatnie żebrowane. Skórka gruba, lekko chropowata, zielonkawa, nieco błyszcząca, od strony nasłonecznionej prawie całkowicie pokryta czerwonym rozmytym rumieńcem z wyraźnie widocznymi ciemniejszymi paskami. Cechą charakterystyczną są duże, rdzawe przetchlinki rozmieszczone na całej powierzchni skórki. Miąższ jest żółtawy, zwięzły, po dojrzeniu kruchy, soczysty, dosyć smaczny.

Dojrzewanie owoców. Owoce należy zbierać w drugiej połowie września. Owoce średniej wielkości można przechować przez kilka miesięcy. Natomiast duże jabłka bardzo szybko przejrzejwią i stają się mało smaczne. W lata bardzo suche na owocach

pojawiają się objawy gorzkiej plamistości podskórnej – choroby fizjologicznej spowodowanej niedostatecznym zaopatrzeniem jabłek w wapń.

Dojrzałość konsumpcyjna. Październik – luty.

Właściwości użytkowe Odmiana deserowa i przerobowa. W okres owocowania wchodzi średnio wcześnie. Lepiej rośnie i owocuje na glebach żyznych. W takich warunkach rodzi też owoce lepszej jakości i charakteryzuje się bardziej regularnym, rocznym plonowaniem.

GRAFSZTYNEK INFLANCKI

Synonimy. Osiennie polosatoje, Herbstreifling, Obreza, Kalwila ryżowa, Li-vländdischer Gravensteiner, Augustapfel streifling, Autumn Streaked Gravenstein, Rosenstreifling.

Pochodzenie. Odmiana pochodzenia holenderskiego, lecz nie wiadomo kiedy dostała się do krajów nadbałtyckich (wg Smardzewskiego), natomiast pochodzenia łotewskiego (wg F. Owsienki) pomologa rosyjskiego.

Drzewo. Początkowo rośnie silnie, po wejściu w okres owocowania, słabnie. Tworzy koronę o gałęziach lekko zwisających, odchodzących od pnia po kątem prostym. Kora gładka, jasno-szara. Pędy z wierzchu jasno-cynamonowe, pod spodem oliwkowo-zielone, bardzo słabo omszone. Oczka bardzo duże, szare, silnie omszone, na końcach pędów okrągłe i bardzo duże, osadzone na pędzie dość rzadko i nierównomiernie. Liście duże lub bardzo duże, czasem koliste bez zaostreń, grubo ząbkowane, pod spodem srebrzyste, z wierzchu gołe, matowe, z silnie występującymi żyłkami pod spodem. Ogonki liściowe grube, czerwone i omszone. Owoce osadzone pojedynczo na gałązkach. W okres owocowania wchodzi niezbyt wcześnie, bo dopiero w 7-9 roku po posadzeniu. Dobrze pielęgnowane owocuje corocznie. Całkowicie wytrzymałe na mróz, odporne na choroby i szkodniki, niewybredne co do gleby i stanowiska.

Zapylacze. ‘Ananas Berżenicki’, Antonówka Zwykła, ‘Antonówka Półtorafuntowa’, ‘Titówka’.

Owoce. Średniej wielkości, nieraz duże, bardzo wyrównane, kuliste, lekko wydłużone, zwężające się ku kielichowi, z małym żebrem, często z jednym, lekko zarysowanym szwem. Charakterystyczne dla Grafsztyńka Inflanckiego jest to, że ogonkowa połowa owocu, jest silnie do ogonka zwężona i kończy się małą płaszczyzną a czasem i klukiem.

Kielich bardzo duży, półotwarty a czasem zamknięty, niekształtny. Zagłębienie kielichowe szerokie i głębokie, wyraźnie żebrowane.

Szypułka średniej długości, dość gruba, prawie prosta, wychodzi ukośnie poza zagłębienie szypułkowe, zakończona dość znacznym zgrubieniem na końcu. Zagłębienie szypułkowe bardzo wąskie, małe, czasami lekko ordzawione.

Skórka sucha, cienka, gładka, żółtawozielona, w miarę dojrzewania żółknąca, z delikatnym białawym nalotem i rumieńcem złożonym z licznych purpurowo-karminowych smużek i pasków. Miąższ biały, lub lekko żółtawy, czasem różowy pod skórką, kruchy, soczysty, o przyjemnym słodkim i nieco malinowym smaku. Komory nasienne średnie, cebulowate, otoczone, żółtawo-zielonkawą obwódką, delikatnie otwarte lub zamknięte. Nasiona długie, i pełne, ciemno-bure.

Dojrzewanie owoców. Dojrzałość zbiorcza owoce osiągają pod koniec VIII lub na początku IX. Można je przechowywać do połowy X. Dobrze znoszą transport.

KANTÓWKA GDAŃSKA

Synonimy. ‘Abraham’s Apfel’, ‘Angolosa Danzica’, ‘Apfelmuser’, ‘Calville de Danzick’, ‘Calville de Dantzig’, ‘Calvillartiger’, ‘Danczigi bordas’, ‘Danziger Kantapfel’, ‘Florentiner’, ‘Gdańska Graniatka’, ‘Gdańský hranáč’, ‘Kantak Gdański’, ‘Kantówka’, ‘Lorenz Apfel’, ‘Mela Fiorentina’, ‘Pomme Rose’, ‘Roode Kant’, ‘Roter Kantapfel’, ‘Schwäbischer Rosenapfel’, ‘Winter-Rosenapfel’, ‘Zebernac Gdansky’

Pochodzenie. Jest siewką o nieznanym rodowodzie. Przypisuje się jej pochodzenie niemieckie lub holenderskie. Z powodu nazwy uważa się też, że jest odmianą polską. Znana już była w 1760 roku, kiedy sporządzono pierwszy opis pomologiczny.

Drzewo. Rośnie silnie, korona duża, kulista, zagęszczona z powodu licznie wytwarzanych krótkopędów i drobnych gałązek. Jest wytrzymałe na mróz i mało podatne na parcha i mączniaka jabłoni. W okres owocowania wchodzi średnio późno, plonuje obficie ale ma tendencję do przemiennego owocowania (co drugi rok). Bardziej regularne plonowanie jest wtedy, gdy drzewo rośnie na glebie żyznej i dostatecznie wilgotnej. Kwitnie późno i unika strat powodowanych przez przymrozki wiosenne. Jest diploidem i może być stosowana jako zapylacz.

Zapylacze. ‘Boiken’, ‘Koksa Pomarańczowa’, ‘Kronselka’, ‘Królowa Renet’, ‘Ontario’, ‘Reneta Szampańska’.

Owoce. Średniej wielkości, kuliste lub kulisto-stożkowate, lekko zwężające się w kierunku kielicha, żebrowane. Cechą właściwą dla odmiany jest kant widoczny na jabłku, biegnący od kielicha przez cały owoc aż do szypułki. Stąd też wzięła się nazwa odmiany. Skórka jasnozielona a po dojrzeniu zielono-żółta, tłustawa z dość intensywnym, czerwonym, paskowanym lub marmurkowo-paskowanym rumieńcem. Na całej powierzchni widoczne są jasne przetchlinki. Miąższ ma barwę kremową, jest słodko-kwaskowaty o przeciętnym smaku.

Dojrzałość zbiorcza. Owoce powinno się zbierać w drugiej połowie września lub na początku października, kiedy podstawowa barwa skórki (ta nie pokryta rumieńcem) zmienia się z trawiasto zielonej na jasnozieloną. W chłodni zachowują dobrą jakość przez kilka miesięcy.

Dojrzałość konsumpcyjna. Listopad – styczeń.

Właściwości użytkowe. Odmiana głównie przerobowa. Największą zaletą odmiany jest obfite plonowanie i mała podatność na choroby. Z powodu skłonności do przedmiennego owocowania wymaga przerzedzania zawiązków. Zabieg ten przeciwdziała także drobnieniu owoców co jest widoczne na starszych drzewach.

KRÓTKONÓŻKA KRÓLEWSKA

Synonimy. ‘Belgischer Kurzstiel’, ‘Court Pendu’, ‘Court Pendu Plat’, ‘Court Pendu Rouge’, ‘Courtpendu Royal’, ‘Court Pendu Royal’, ‘Koenigl Kurzstiel’, ‘Königlicher Kurzstiel’, ‘Korotkonozhka korolevakaya’, ‘Krátkostopka královská’, ‘Królewskie Kuse’, ‘Reinette de des Belges’, ‘Reneta Krótkonóżka’, ‘Rød Korstlik’, ‘Wise Apple’, ‘Turtit cu coada scurtă’

Pochodzenie. Jest dosyć starą odmianą, gdyż wzmianki o niej pojawiły się już w drugiej połowie XVI wieku. Do końca nie wiadomo, gdzie została wyhodowana. W różnych opracowaniach można znaleźć informacje, że pochodzi z Francji, Niemiec, Holandii lub Włoch. Mnogość synonimów świadczy o tym, że była ona uprawiana w wielu krajach.

Drzewo. rośnie umiarkowanie silnie a po wejściu w okres owocowania słabo. Korony są kuliste lub nieco spłaszczone. Pąki kwiatowe zawiązuje na krótko – i długopędach. Jest mało podatna na parcha jabłoni a średnio na mączniaka. W naszych warunkach jest wytrzymała na mróz. Kwitnie późno zatem kwiaty nie są narażone na uszkodzenia przez przymrozki wiosenne. Z tego powodu nazywano ją „mądrym jabłkiem” (‘Wise Apple’). Jest diploidem i może zapylać inne odmiany późno kwitnące.

Zapylacze. ‘Golden Hornet’ (jabłoń ozdobna), ‘Grahama Jubileuszowa’, ‘Koksa Pomarańczowa’, ‘Królowa Renet’, ‘Northen Spy’, ‘Reneta Gwiazdkowa’.

Owoce. Średniej wielkości lub drobne, kulisto spłaszczone, wyrównane pod względem kształtu i wielkości. Skórka jest gładka, zielonkawo-żółta, lekko błyszcząca, w znacznej części pokryta marmurkowym, czerwonym rumieńcem. Na całej powierzchni owocu widoczne są drobne, beżowe przetchlinki. Wokół kielicha oraz szypułki występuje ordzawienie. Charakterystyczna dla odmiany jest bardzo krótka, gruba szypułka stąd też wzięła się jej nazwa – „krótkonóżka”. Miąższ jest kremowo-biały, drobnoziarnisty, mało soczysty, kwaskowato-słodki, lekko winny.

Dojrzałość zbiorcza. Owoce należy zbierać w pierwszej połowie października. Zebrane w fazie dojrzałości zbiorczej mogą być znacznie dłużej przechowywane. Bezpośrednio po zbiorze nie nadają się do spożycia, ponieważ dopiero przechowane w niskiej temperaturze nabierają właściwego smaku. W czasie przechowywania wymagają zwiększonej wilgotności powietrza inaczej owoce marszczą się i więdną. Przy utrzymaniu stabilnej, niskiej temperatury dłużej zachowują dobrą jakość.

Dojrzałość konsumpcyjna. Grudzień – luty/marzec.

Właściwości użytkowe. Odmiana głównie przerobowa. Nadaje się na susz, wina i soki. Średnio wczesnie wchodzi w okres owocowania. Plonuje obficie ale co drugi rok, dlatego powinno się stosować zabiegi poprawiające regularność owocowania min. przeredzanie zawiązków.

KOSZTELA

Synonimy. Wierzbówka zimowa, Kosztylka

Pochodzenie. Odmiana pochodzenia polskiego. Według starych rękopisów nazwa pochodzi od J. Sobieskiego, który żałował, że zerwano tych dobrych jabłek „kosztylko”. Nazwano je kosztylkami. Do Wilanowa sprowadził je z Czerwińska (od zakonników, którzy wyhodowali je z siewu około 1590 roku) pod nazwą Wierzbówka zimowa – ogrodnik Jakub Wieczorek. W pałacu nazywano je wierzbówkami białymi.

Drzewo. Rośnie bardzo duże. Tworzy koronę kulistą lub płaską, dość gęstą. Konary sztywne, wzniesione do góry. Pędy średniej grubości lub grube, czarnobrunatne, kolankowate.

Pąki kwiatowe duże, kulisto wydłużone, brudno brązowe. Liście różnej wielkości, okrągławe lub eliptyczno wydłużone, płaskie lub rynienkowate i faliste po brzegu, grubo ząbkowane, ciemnozielone.

W okres owocowania wchodzi dość późno, bo dopiero w 10-13 roku po posadzeniu. Rodzi obficie, ale przemiennie. Odmiana wytrzymała na mróz i dość odporna na parch.

Zapylacze. ‘Boiken’, ‘James Grieve’.

Owoce. Średniej wielkości lub duże, kuliste, przy kielichu nieco spłaszczone, nierównobokie.

Kielich duży, zamknięty lub półotwarty. Działki zielone, duże, wąskie, klinowato zaokrąglone, od spodu brązowe. Zagłębienie kielichowe duże, niezbyt głębokie i szerokie, gładkie, czasem spłaszczone-kulisto i otoczone słabymi nierównościami na wierzchu owocu.

Szypułka bardzo krótka, często nie wystaje poza zagłębienie, klukowata.

Zagłębienie szypułkowe małe, bardzo płytkie lub go nie ma zupełnie, ordzawione.

Skórka twarda, mocna, zielona, w miarę dojrzewania zmienia zabarwienie na słomkowożółte, czasami od strony nasłonecznionej, słaby, rozmyty pomarańczowy rumieniec. Przechlinki białe, wyraźne. Dość charakterystyczne dla Koszteli są duże punkty czarnobure, rozmieszczone gęściej przy kielichu.

Gniazdo nasienne duże, stożkowate, otoczone żółtawymi wiązkami. Komory duże, otwarte. Nasiona małe, pękate, jasnobrunatne, po 1-4 w komorze.

Mięsz białą z odcieniem zielonkawym, pod skórą jasno żółtawy, kruchy, wybitnie słodki, soczysty, bez aromatu, twardy.

Dojrzewanie owoców. Dojrzałość zbiorczą owoce osiągają w połowie IX, mają skłonność do masowego opadania. Do konsumpcji nadają się w X.

Przydatność odmiany. Odmiana ze względu na małą zawartość kwasów nie ma zastosowania w przemyśle przetwórczym, natomiast jest poszukiwanym jabłkiem.

KRONSELSKA

Synonimy. Kronselskoje prozracznoje, Transparente de Creocels, Eisapfel aus Croncels, Cronselské, Apfel aus Croncels, Transparent de Croncels.

Pochodzenie. Odmiana pochodzenia francuskiego. Wyhodowana z nasion odmiany Aporta przez szkółkarza Balte w Kronsels pod Troją (Croncels pod Troyes) w 1870 roku.

Drzewo. Rośnie silnie. Tworzy koronę kulistą lub kulisto-stożkową, nieregularną, dość luźną.

Gałęzie odchodzą od pnia pod kątem ostrym, silne, długie, sztywne, o buropielatej korze z oliwkowym odcieniem. Pędy jasnowiśniowe z małymi, białawymi kropeczkami rzadko rozrzuconymi po skórcie. Pączki małe, przylegające do pędu.

Liście duże, gęste, owalnie wydłużone lub tylko owalne, ciemnozielone, ząbkowane nieregularnie. Kwitnie obficie, corocznie. Kwiat jest wytrzymały na przymrozki. Odmiana dość wytrzymała na mróz, bardzo podatna na parcha i mączniaka, natomiast dość odporna na zarazę ogniową. W okres owocowania wchodzi dość wcześnie, lecz owocuje przemiennie. Wymaga dobrych gleb i ciepłych stanowisk, wtedy wydaje owoce o wyższej jakości.

Owoce. Bardzo niewyrównane, od bardzo dużych do średnich, kształtne, kuliste nieco spłaszczone, przy kielichu lekko karbowane. Kielich mały, półotwarty lub otwarty. Zagłębienie kielichowe małe, głębokie, wąskie, drobno pomarszczone.

Szypułka średniej długości lub krótka, gruba, zielona, przy końcu zgrubiała. Zagłębienie szypułkowe głębokie, ciasne, lejkowate, u wierzchu szersze, delikatnie ordzawione.

Skórka gładka, cienka, nieco tłustawa, jasnozielona, po dojrzeniu woskowo-żółta, silnie błyszcząca, od strony słonecznej pokryta słabym, rozmytym, pomarańczowym rumieńcem. Przetchlinki liczne, duże, zielonkawe, otoczone jasnożółtą obwódką.

Miąższ kremowy, gruboziarnisty, kruchy, soczysty, delikatny, aromatyczny, bardzo smaczny.

Gniazdo nasienne małe z żółtawą obwódką. Komory małe, otwarte. Nasiona liczne, duże, okrągławe, z tępymi i dość wysuniętymi końcami, czarnobrunatne.

Dojrzewanie owoców. Owoce dojrzewają niezbyt równomiernie, zaczynając od połowy IX aż do połowy X. Przechowywane mogą być do połowy XI. Bardzo podatne na uszkodzenia.

Przydatność odmiany. Owoc wyśmienity stołowy, kuchenny. Ze względu na małą odporność na transport obecnie polecany tylko do ogródków przydomowych. Odmiana spotykana bardzo często w okolicach Grójca, Lublina oraz w północnej i pn. – wsch. Polsce.

KRÓLOWA RENET

Synonimy. Parména Złotą, Parmien żółtoj zimnij, King of Pippins, Reine de Reinettes, Winter Goldparmäne.

Pochodzenie. Odmiana pochodzenia prawdopodobnie francuskiego lub angielskiego, wyhodowana w XVIII wieku.

Drzewo. Młode drzewo rośnie silnie, później słabiej. Tworzy koronę średniej wielkości, odwrotnie stożkową lub szeroko-piramidalną. Zaczyna owocować w 4-5 roku po posadzeniu. Owocuje obficie, ale przemiennie. Drzewa są krótkowieczne, wrażliwe na raka, dość wrażliwe na mróz, odporne na parcha. Wymagają gleb żyznych, bogatych w wapno i ciepłego stanowiska. Na glebach wilgotnych drzewa porażane są przez raka, na suchych – drobniejają owoce, natomiast w wilgotne lata owoce porażane są przez parcha.

Zapylacze. Dobrymi zapylaczami dla Królowej Renet są: Antonówka Zwykła, Boiken, Glogierówka, Reneta Baumana, Landsberska, Kronselska, Zorza, Oliwka Inflancka, Oliwka Czerwona, 'James Grieve', 'Koksa Pomarańczowa'. Sama jest również doskonałym zapylaczem dla innych odmian.

Owoce. Średniej wielkości, bardzo kształtne, baryłkowate, zwężone ku kielichowi. Skórka cienka, zielonożółta, pokryta prążkowanym rumieńcem koloru czerwono-pomarańczowego, gładka, lśniąca, pachnąca.

Mięsz zółtawy, ścisły, kruchy, dość soczysty, słodko-winny, korzenny, z delikatnym aromatem, drobnoziarnisty, dość smaczny.

Zagłębienie kielichowe charakterystyczne dla tej odmiany żywozielono zabarwione.

Dojrzewanie owoców. Dojrzałość zbiorczą owoce osiągają w połowie IX. W czasie dojrzewania dość łatwo opadają. Do spożycia nadają się od XI. Przechowują się do końca XII.

Przydatność odmiany. Obecnie odmiana wybitnie amatorska. Polecana jedynie do ogródków przydomowych i na działki. Wymagane jest szczepienie na podkładce skarłającej. Wymaga gleb bardzo żyznych i ciepłych stanowisk.

KSIĄŻE ALBERT /PRUSKI/

Synonimy. 'Albrechtapfel', 'Albrechtovo', 'Princ Albrecht', 'Prinz Albrecht von Preussen'.

Pochodzenie. Jedne źródła podają, że jest siewką odmiany 'Car Aleksander' a w innych można znaleźć informację, że powstała ze skrzyżowania odmian 'Car Aleksander' x 'Reneta Baumaņa'. Została wyhodowana w Niemczech około 1856 roku. Swego czasu była sadzona w sadach niemieckich i polskich.

Drzewo. Rośnie umiarkowanie silnie, tworzy średnio zagęszczoną, kulistą, lekko spłaszczoną o grubych konarach. Po wejściu w okres owocowania wzrost jest wyraźnie słabszy. Drzewo jest mało podatne na parcha i mączniaka jabłoni. Charakteryzuje się także dużą wytrzymałością na mróz. W okres owocowania wchodzi dość wcześnie, jest plenne ale przemiennie owocujące. Kwitnie średnio późno, nadaje się na zapylacza dla innych odmian o zbliżonej porze kwitnienia.

Zapylacze. 'Cesarz Wilhelm', 'Kardynalskie', 'Koksa Pomarańczowa', 'Kronselska', 'Królowa Renet', 'Ontario', 'Pepina Linneusza'

Owoce. Duże lub bardzo duże kuliste, lub płaskie, zwężające się nieco w kierunku kielicha, nieregularne, lekko kanciaste. Skórka gładka, bez ordzawień, zielonkawożółta, od strony nasłonecznionej z czerwonym, paskowanym lub rozmyto-pasowanym rumieńcem. W okolicy szypułki widoczne jest ordzawienie. Miąższ zielonkavo-biały, średnioziarnisty, kwaskowaty.

Dojrzałość zbiorcza. Owoce dojrzewają w pierwszej połowie września. W chłodni zachowują dobrą jakość przez kilka miesięcy. Przed zbiorem nie opadają.

Dojrzałość konsumpcyjna. Październik – styczeń.

Właściwości użytkowe. Odmiana o owocach przeznaczonych głównie na przetwory, przede wszystkim na susz i na dżemy. W warunkach polowych mało podatna na choroby i dość dobrze znosi zimy. W okres owocowania wchodzi średnio późno,

plonuje umiarkowanie obficie, przemiennie. Należy stosować wszelkie zabiegi poprawiające regularność owocowania np. przerzedzanie zawiązków oraz cięcie i formowanie koron.

OLIWKA ŻÓŁTA

Synonimy. Inflandzka, Papierówka, Biały Nalew

Pochodzenie. Odmiana pochodzi z krajów nadbałtyckich, rozpowszechniona i szeroko uprawiana na całym świecie ze względu na wczesne dojrzewanie owoców.

Drzewo. Drzewo rośnie silnie i tworzy dużą, kulistą koronę. W okres owocowania wchodzi wczesnie, w 3-4 roku po posadzeniu. Owocuje obficie, najczęściej przemien-
nie.

Zapylacze. ‘Antonówka Zwykła’, ‘Boiken’, ‘James Grieve’, ‘Koksa Pomarańczowa’, ‘Kronselka’, ‘Landsberska’

Owoce. Owoce średniej wielkości, często małe, stożkowate, nieregularnie, lekko żebrowane, z jednym żebrzem wyraźniej zaznaczającym się. Skórka gładka, zielonkawo-żółta. Przechlinki drobne, zielonkawe, z jaśniejszymi obwódkami. Szypułka cienka, długa, wystaje ponad zagłębienie. Miąższ zielonkawobiały, średnioziarnisty i kwaskowaty.

Dojrzewanie owoców. Dojrzałość zbiorczą osiąga pod koniec lipca lub na początku sierpnia. Jest to odmiana letnia. Owoce deserowe.

Przydatność odmiany. Odmiana wytrzymała na mroz, dość odporna na parcha, na mączniaka prawie niewrażliwa.

PIĘKNA Z BOSKOOP

Synonimy: Piękna z Boskoop, Boskopskaja Krasawica, Bell de Boscoop, Boskopske, Reinette de Boskoop, Schöner aus Boskoop.

Pochodzenie. Odmiana pochodzenia holenderskiego, wyhodowana w połowie XIX wieku przez W. Ottolandera.

Drzewo. Rośnie bardzo silnie, tworzy koronę kulistą, nieco spłaszczoną, dość zagęszczoną, o gałęziach pokrytych licznymi krótkopędami. Kwitnie wczesnie. Kwiaty wrażliwe na przymrozki. Jako triploid jest złym zapylaczem. Zapylaczami dla niej są: Landsberska, Idared, Wealthy, James Grieve, Koksa Pomarańczowa. W okres owocowania wchodzi późno, owocuje umiarkowanie, na podkładce M 9 corocznie. Odmiana wrażliwa na mróz, lecz stosunkowo odporna na choroby. Wymaga gleb bardzo żyznych, ciepłych i dość wilgotnych. Zupełnie zawodzi na glebach ubogich i stanowiskach podmokłych. Wymaga klimatu wilgotnego.

Zapylacze: 'Boiken', 'Glockenapfel', 'James Grieve', 'Koksa Pomarańczowa', 'Malinowa Oberlandzka', 'Ontario', 'Reneta Baumana', 'Landsberska', 'Złota Parmena'.

Owoce. Duże lub bardzo duże, wyrównanej wielkości, nierównobokie, baryłkowato-kuliste. Skórka średniej grubości, mocna, zielona, w miarę dojrzewania żółknąca, silnie ordzawiona, szorstka. Na niektórych owocach występuje dość silny, rozmyty rumieniec z ciemniejszymi paskami. Przechlinki dość duże, zielone, z jasnymi obwódkami, ordzawione. Szypuła średniej długości, gruba. Zagłębienie szypułkowe dość głęboke, średnio szerokie, przeważnie ordzawione. Kielich zamknięty lub półzamknięty w zagłębieniu dużym, płytkim lub żebrowanym. Miąższ gruboziarnisty, ściśły, kruchy, zielonkawo kremowy, kwaśny z korzennym posmakiem. Gniazdo nasienne średniej wielkości, nasiona nieliczne, duże, często źle wykształcone.

Dojrzewanie owoców. Dojrzałość zbiorczą owoce osiągają w październiku, konsumpcyjną w grudniu. Można je przechowywać do kwietnia. Zebrane za wczesnie,

więdną. Zarówno w sadzie, jak i w przechowalni są bardzo wrażliwe na spadek temperatury poniżej 2°C, zupełnie niegroźny dla innych odmian. Owoce tej odmiany trzeba przechowywać w temperaturze 4-6°C, w niższej bowiem nabierają nieprzyjemnego posmaku. Owoce łatwo porażane przez są przez gorzką plamistość podskórną. Często też na początku lata pęka na nich skórka, gdy po dłuższym okresie suszy występują opady.

Przydatność odmiany. Odmiana kuchenna.

PIĘKNA Z HERNHUT

Pochodzenie. Stara odmiana niemiecka, znaleziona w 1880 roku.

Drzewo. Drzewo rośnie stosunkowo silnie, tworząc kuliste, lekko spłaszczone korony z nieco przewieszającymi się pędami. Wcześniej wchodzi w okres owocowania, plonuje bardzo obficie, przemiennie. Owoce średniej wielkości, często drobne, kuliste lub lekko wydłużone, słabo żebrowane. Skórka gładka, zielonkawożółta, lekko błyszcząca, z bardzo dużym, mocnym, żywoczerwonym, paskowanym rumieńcem. Miąższ zielonkawobiały, pod skórką często różowawy, luźny, kruchy, soczysty, kwaskowato-słodki, dość smaczny.

Zapylacze. Nieznane.

Dojrzałość owoców. Dojrzałość zbiorczą osiąga w I połowie września. Odmiana deserowa, przetwórcza i na soki.

Przydatność odmiany. Słabo podatna na choroby i wytrzymała na mróz.

PIĘKNA Z REPT

Pochodzenie. Polska odmiana znaleziona w miejscowości Repty, popularna głównie na Śląsku.

Drzewo. Drzewa rosną niezbyt silnie, tworząc szerokostojkowate, wyraźnie zagęszczone korony. Zaczynają wczesnie owocować, ale nie każdego roku dają obfite plony.

Zapylacze. Nieznane, częściowo samopylna.

Owoce. Owoce średniej wielkości, kulistostojkowate. Skórka mocna, lekko tłusta z wyraźnym, sinawym nalotem i purpurowym rumieńcem pokrywającym prawie całą powierzchnię. Miąższ owoców biały, zwięzły, soczysty, słodkawy, lekko aromatyczny, średnio smaczny.

Dojrzewanie owoców. Owoce osiągają dojrzałość zbiorczą na początku drugiej dekady października. W chłodni dają się przechować do wiosny. Mogą być wykorzystane do bezpośredniego spożycia i na przetwory.

Przydatność odmiany. Drzewa są dość wytrzymałe na mróz, średnio podatne na mączniaka i mało podatne na parcha.

RAPA ZIELONA

Pochodzenie. Odmiana polska.

Drzewo. Drzewo silnie rosnące, tworzy rozłożystą koronę. Owocuje średnio obficie, przemiennie.

Zapylacze. Nieznane.

Owoce. Owoce bardzo duże i ciężkie, szeroko-stożkowate, często niesymetryczne. Skórka zielona ze słabym rumieńcem. Miąższ kruchy, soczysty, lekko kwaśny.

Dojrzewanie owoców. Owoce zebrane we wrześniu, nadają się do krótkiego przechowywania.

Przydatność odmiany. Odmiana wytrzymała na mróz i średnio odporna na choroby.

RARYTAS ŚLĄSKI

Pochodzenie. Odmiana znaleziona w Dębowcu na Śląsku Cieszyńskim, prawdopodobnie sport lub siewka Renety Blenheimskiej do której jest podobna.

Drzewo. Drzewo o silnym wzroście, tworzy luźną koronę. Zaczyna owocować późno i owocuje umiarkowanie, corocznie.

Zapylacze. Nieznane (kwitnie późno).

Owoce. Owoce średni do dużego. Kształt owocu dość regularny, kulisty, przeważnie nieco spłaszczony, często asymetryczny. Duże owoce mają często kształt baryłkowaty. Skórka owocu gruba o zabarwieniu złotożółtym, często z dużym czerwonym rumieńcem. Na owocach są widoczne przetchlinki i rdzawa siateczka. Miąższ białozółtawy, kruchy, soczysty, słodko-winny, lekko korzenny, bardzo smaczny w typie renet.

Dojrzewanie owoców. Dojrzałość zbiorczą osiągają w końcu września. Owoce należą do grupy deserowych i mogą być wykorzystywane do przetwórstwa.

Przydatność odmiany. Odmiana mało podatna na parcha i raka jabłoni. W młodym wieku bardzo mało odporna na mrozy, starsze drzewa odporne.